

# Κρίσεις και προτάσεις για τό ΣΚΟΠ: ή ιστορία ενός ψευδώνυμου συμβουλίου, ή πώς ή κυβέρνηση διασύρει τούς θεσμούς τής ΕΟΚ

## I. Σωτηρίου

«Τί είναι αυτό πού κυφορεΐται 38 δόλοκληρους μήνες, δηλώνει ψεύτικο όνομα μόλις γεννηθεί, κι άμέσως μετά πέφτει σέ νάρκη για 3 μήνες;»

Τό σύγχρονο αυτό αίνιγμα άπαντιέται μέ μιά μόνο λέξη: ΣΚΟΠ (δηλαδή Συμβούλιο Κοινωνικής και Οικονομικής Πολιτικής). Ή ιστορία του είναι πολύ διδακτική, άν θέλει κανείς νά δει πώς έννοει ή κυβέρνηση τόν εκσυγχρονισμό τής ελληνικής κοινωνίας και τήν προετοιμασία για τήν ένταξη στήν ΕΟΚ.

Ή πρώτη εμφάνιση του ΣΚΟΠ γίνεται στίς άρχές του 1975, στό κυβερνητικό σχέδιο συντάγματος. Όταν, όμως, τό σχέδιο φτάνει στήν Όλομέλεια τής Βουλής, τό σχετικό άρθρο άποσύρεται από τήν κυβέρνηση, παρά τίς άντιρρήσεις τών κομμάτων τής αντιπολίτευσης (έκτός του ΚΚΕ): ή ΕΔΗΚ, τό ΠΑΣΟΚ, τό ΚΚΕ έσ. και ή ΕΔΑ ύποστηρίζουν μέ θέρημ τό θεσμό, προτείνοντας τροπολογίες πού θά ένίσχυαν τή δημοκρατική του λειτουργία. Ή κυβέρνηση περιορίζεται νά άπαντήσει ότι ό θεσμός θά είσαχθεί άργότερα, αλλά άποφεύγει νά τόν καθιερώσει συνταγματικά. Ό ίδιος ό Σύνδεσμος Έλλήνων Βιομηχάνων τάσσειται μέ έμφαση υπέρ τής ίδρυσης του ΣΚΟΠ.

Περνούν τρία χρόνια. Ξαφνικά, στίς 14 Φεβρουαρίου 1978, ή κυβέρνηση έξαγγέλλει τήν ίδρυση του ΣΚΟΠ και προσδιορίζει τή σύνθεσή του. Περνούν μερικοί μήνες ακόμα. Στίς 24 Ίουνίου 1978, δημοσιεύεται στίς οικονομικές έφημερίδες πρωθυπουργική άπόφαση πού καθορίζει τό πλαίσιο και τόν τρόπο λειτουργίας του ΣΚΟΠ και διορίζει τά συγκεκριμένα πρόσωπα πού θά τό άπαρτίσουν (Άρθρο 2): 13 εκπροσώπους τών μισθωτών (ΓΣΕΕ), 13 τών άγροτών (ΠΑΣΕΓΕΣ), 16 τών εργοδοτών (2 από τόν ΣΕΒ, 2 από τή ΓΣΕΒΕ, 4 από τό Βιοτεχνικό Έπιμελητήριο, 2 από τά Έμπορικά - Βιομηχανικά Έπιμελητήρια, 2 από τούς Έμπορικούς Συλλόγους, 1 από τήν Ένωση Έφοπλιστών, 1 από τόν Σύνδεσμο Έξαγωγέων, 1 από τή Συνομοσπονδία Αυτοκινητιστών, 1 από τήν Όμοσπονδία Ξενοδόχων), 3 τών έλευθέρων επαγγελματιών (1 από τούς Δικηγόρους Συλλόγους, 1 από τόν Πανελλήνιο Ίατρικό Σύλλογο, 1 από τό ΤΕΕ), και 5 «πρόσωπα ειδικών γνώσεων και πείρας» (δλα από τό δημόσιο τομέα: τόν

διοικητή τής Τράπεζας τής Ελλάδος, τόν γενικό διευθυντή του ΕΛΚΕΠΑ, έναν γενικό διευθυντή του Έπουργείου Συντονισμού, έναν καθηγητή τής Παντείου και τόν Πρόεδρο τής ΑΔΕΔΥ).

Στίς 27 Ίουνίου 1978, επιτέλους τό ΣΚΟΠ συνέχεται σέ έναρκτήρια πανηγυρική συνεδρίαση. Τά μέλη άκούνε δύο ένδιαφέρουσες όμιλίες, του πρωθυπουργού και του ύπουργού Συντονισμού. Ορίζεται και ή Έκτελεστική Έπιτροπή του Συμβουλίου. Λίγες μέρες μετά, οι έφημερίδες αναγγέλλουν ότι τό ΣΚΟΠ θά έχει τήν πρώτη του ούσιαστική συνεδρίαση τό Σεπτέμβριο. Έτσι κλείνει μιά δόλοκληρη φάση... πυρετώδους δραστηριότητας. Κύριο άποτέλεσμα: ό λαός πληροφορεΐται - λανθασμένα - ότι τό ΣΚΟΠ άποτελεί αντίγραφο παρόμοιων όργάνων πού λειτουργούν στίς χώρες τής ΕΟΚ, βλέπει - σωστά - ότι τό ελληνικό ΣΚΟΠ (λόγω συγκρότησης και τρόπου λειτουργίας) έλάχιστη σχέση έχει μέ τή δημοκρατία και τό διάλογο, και συμπεραίνει - άναπόφευκτα - ότι ή ένταξη στήν ΕΟΚ δέν είναι καλό πράγμα!

Στόχος μας εδώ είναι νά ανατρέψουμε —μέ συγκεκριμένα στοιχεία— αυτόν τό συλλογισμό και στή συνέχεια νά διατυπώσουμε προτάσεις για μιά διαφορετική συγκρότηση και λειτουργία του ΣΚΟΠ.

Πρώτα άπ' όλα, άς ξεκαθαρίσουμε κάτι: ένα συμβούλιο στό όποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι τών εργοδοτών και τών εργαζομένων δέν είναι αναγκαστικά όργανο «ταξικής συνεργασίας». Σ' αυτό συμφωνούν όλοι, μέ δύο εξαιρέσεις: τήν κυβέρνηση και τό ΚΚΕ. Ή κυβέρνηση, μετά τήν πρόσφατη «κατάργηση τής πάλης τών τάξεων», θέλει τώρα νά προχωρήσει στή θεσμοθέτηση τής «ταξικής συνεργασίας», και διάλεξε τόν «άπλούστερο» τρόπο (τό διορισμό στο ΣΚΟΠ μόνο τών «συνεργάσιμων» «εκπροσώπων» τών εργαζομένων). Τό ΚΚΕ (μέσα από τό Ριζοσπάστη) φαίνεται νά ταυτίζει τό κυβερνητικό ΣΚΟΠ μέ κάθε δυνατό ΣΚΟΠ, και τό διάλογο άνάμεσα στίς τάξεις μέ τήν ταξική συνεργασία. Ή άπάντηση σ' αυτές τίς δύο τοποθετήσεις είναι απλή: ένα ΣΚΟΠ μέ σωστή συγκρότηση και λειτουργία (και θά δούμε τί σημαίνει αυτό) μπορεί σίγουρα νά βοηθήσει στό ξεκαθάρισμα τών διαφορετικών άπόψεων πού ύπάρχουν για τά οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, προ-

ωθώντας έτσι τό διάλογο και προσφέροντας ένα ακόμα βήμα στους εργαζόμενους. Άς μήν ξεχνάμε ότι ό σωστός διάλογος ώφελεί εκείνη τήν πλευρά πού έχει δίκιο (και οι εργαζόμενοι έχουν δίκιο όταν οι θέσεις τους βασίζονται σέ μιά έπιστημονική έκτίμηση τής πραγματικότητας). Από κει και πέρα, ή συμμετοχή σέ κάποιο ΣΚΟΠ δέν σημαίνει και άναστολή τών άγώνων.

Άς δούμε, λοιπόν, τίς συγκεκριμένες αδυναμίες του ελληνικού ΣΚΟΠ.

α) Ένώ ή κυβέρνηση διακηρύσσει ότι άποδίδει μεγάλη σημασία στό θεσμό, όχι μόνο άρνήθηκε (τό 1975) νά τόν θεσπίσει συνταγματικά, αλλά άρνείται και τώρα νά του δώσει σοβαρή νομική ύπόσταση. Ή σύνθεση και ό τρόπος λειτουργίας του Συμβουλίου καθορίστηκαν μέ μιά απλή πρωθυπουργική άπόφαση, πού στηρίχτηκε στόν «γενικής χρήσεως» Νόμο 400/76. Σύμφωνα μέ τό άρθρο 7 του νόμου αυτού, «ό πρωθυπουργός δύναται... νά συνιστά ειδικάς παρ' αυτό έπιτροπάς έξ Έπουργών, ύφυπουργών, Βουλευτών, Δημοσίων Λειτουργών ή Έπαλλήλων έν γένει, Διοικητών ή ύπαλλήλων Τραπεζών, ως και ιδιωτών έμπειρων γινωμόνων, εις τας όποιας άνάθετει τήν μελέτην ειδικών θεμάτων και τήν έπ' αυτών εισήγησιν ή τήν συλλογήν στοιχείων και πληροφοριών, ή τήν σύνταξιν προγραμμάτων και νομοσχεδίων...». Ό Πρωθυπουργός... καθορίζει τά τής σύνθεσεως και τής λειτουργίας...». Μόνο μέ μιά πολύ έλαστική έρμηνεία μπορεί ή διάταξη αυτή νά δώσει νομική κάλυψη στήν ίδρυση του ΣΚΟΠ. Ή κυβερνητική σκοπιμότητα ήταν όμως διαφανής: 1) νά άποφευχθεί ή συζήτηση στή Βουλή, πράγμα πού θά ήταν άναπόφευκτο άν τό ΣΚΟΠ θεσπιζόταν μέ νόμο, και 2) νά διατηρήσει ή κυβέρνηση τή διακριτική εύχέρεια τής άνά πάσα στιγμή τροποποίησης τής σύνθεσης και του τρόπου λειτουργίας του ΣΚΟΠ μέ μιά απλή πρωθυπουργική άπόφαση, χωρίς «περιτό» διάλογο μέ τήν πάντα «ένοχλητική» αντιπολίτευση. Έξάλλου, έπρεπε νά έξευμενιστεί ή Οικονομική και Κοινωνική Έπιτροπή τής ΕΟΚ, αντιπροσωπεία τής όποίας έπισκέφθηκε τή χώρα μας τό Μάρτιο του 1978 και ύπόβαλε στους «άρμοδίους» ένα άνηλεές έρωτηματολόγιο για τήν κατάσταση τών σχέσεων εργοδοσίας - εργαζομένων στήν

Ἑλλάδα. Αυτό τό πέτυχε ἡ κυβέρνησις μόνο προσωρινά, ἐκμαιεύοντας ἀπό τό γενικό διευθυντή τῆς Οἰκονομικῆς καί Κοινωνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ, τόν κ. Λουέτ, μιά ἐκφραση «ικανοποίησης καί χαρᾶς» γιά τή σύσταση τοῦ ΣΚΟΠ, πρὶν γίνουν γνωστές οἱ λεπτομέρειες γιά τό τελευταῖο. Ἀργότερα ὅμως (μετά τήν πρώτη πανηγυρική συνεδρίαση τοῦ ΣΚΟΠ), κοινοτικός παράγοντας στήν Ἀθήνα ἀκούστηκε νά λέει ὅτι στό Συμβούλιο αὐτό ἡ ἑλληνική κυβέρνησις μιλάει μέ «τρεις» φωνές (τῆς ἐργοδοσίας, τῶν «ἐκπροσώπων» τῶν ἐργαζομένων, καί τήν «ἐπίσημη» δική της).

Ἀντίθετα, τὰ Συμβούλια στίς περισσότερες χώρες τῆς ΕΟΚ ἔχουν ἰδρυθεῖ μέ νόμο, καί σέ τρεῖς περιπτώσεις (Γαλλία, Ἰταλία, Ὁλλανδία) εἶναι καί συνταγματικά κατοχυρωμένα. Μόνο στή Δ. Γερμανία δέν ὑπάρχει Συμβούλιο.

β) Βασικό πρόβλημα τοῦ ἑλληνικοῦ ΣΚΟΠ εἶναι ἡ σύνθεσή του. Ἀπό ἀποψη ἀριθμοῦ ἐκπροσώπων τῆς κάθε πλευρᾶς δέν ὑπάρχει θέμα. Ἀπό κει καί πέρα, μπορεῖ νά ἐπισημάνει κανεῖς τὰ ἑξῆς:

– Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ΓΣΕΕ (πού ὀρίστηκαν ἀπό τή σημερινή ἡγετική ομάδα τῆς Συνομοσπονδίας) προέρχονται ὅλοι ἀπό μία παράταξη: τή φιλοκυβερνητική. Οἱ ὑπόλοιπες τάσεις πού ὑπάρχουν στή ΓΣΕΕ ἀποκλείστηκαν.

– Δέν ἐκπροσωποῦνται καθόλου οἱ πρωτοβάθμιες καί οἱ δευτεροβάθμιες συνδικαλιστικές ὁργανώσεις πού δέν εἶναι γραμμένες (ὄχι ἀπό δική τους ἐθῆνη) στή ΓΣΕΕ: π.χ. οἱ ὁμοσπονδίες τῆς ΔΕΗ, τῆς Ὀλυμπιακῆς, τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, κ.ἄ.

– Δέν ἐκπροσωποῦνται ἐπίσης οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι. Τήν τελευταία στιγμή μόνο, ἡ κυβέρνηση διόρισε στό ΣΚΟΠ τόν πρόεδρο τῆς ΑΔΕΔΥ, ὄχι ὡς ἐκπρόσωπο τῶν συναδέλφων του, ἀλλά ὡς «πρόσωπον εἰδικῶν γνώσεων καί πείρας»...

– Οἱ ἀγρότες ἐκπροσωποῦνται μόνο ἀπό τή φιλοκυβερνητική διοίκηση τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ, ἐνῶ οἱ ἀγροτικοί σὺλλογοι (πού παίζουν πρωταρχικό ρόλο σέ ὅλες τῆς ἀγροτικές κινητοποιήσεις) ἔχουν ἀποκλειστεί.

– Ἀποκλείστηκαν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς τοπικῆς ἀποδιοίκησης (παρόλο πού ἡ συμμετοχή τους προβλεπόταν στό πρῶτο κυβερνητικό σχέδιο συντάγματος τό

1975!).

– Τά πέντε «πρόσωπα εἰδικῶν γνώσεων καί πείρας» προέρχονται ἀποκλειστικά ἀπό τό δημόσιο ἢ ἡμιδημόσιο τομέα. Δέν ἔγινε καμιά προσπάθεια νά διορισθοῦν ἐπιστήμονες πού νά καλύπτουν ἓνα πλατὺ φάσμα ἀπόψεων.

Ἀπό τὰ παραπάνω, εἶναι ἐκδηλῆ ἡ κυβερνητική μεθόδευση γιά τόν ἀποκλεισμό ἀπό τό ΣΚΟΠ κάθε «ἀντιπολιτευτικῆς» ἢ ἀπλά «κριτικῆς» φωνῆς. Μόνο δύο – ἂν δέν κάνουμε λάθος – εἶναι οἱ ἐξαιρέσεις: οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ΤΕΕ καί τῶν Δικηγορικῶν Συλλόγων (δύο χώρων, δηλαδή, πού δέν ἐλέγχονται σήμερα ἀπό κυβερνητικές πλειοψηφίες). Μπορεῖ ὅμως νά γίνει οὐσιαστικός διάλογος ὅταν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἐργοδοσίας εἶναι γνήσιοι, ἐνῶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐργαζομένων εἴτε δέν ἔχουν καθόλου κύρος ἀνάμεσα στοὺς ἐργαζόμενους, εἴτε – στήν καλύτερη περίπτωση – ἐκπροσωποῦν μόνο ἓνα μικρὸ μέρος τους; Ἡ κυβέρνηση φαίνεται νά πιστεύει ὅτι μ' αὐτὴ τὴν ὄχι ἰδιαίτερα πρωτότυπη μέθοδο θά ἐξασφαλίσῃ τὴν ὁμόφωνη ἔγκριση τῆς πολιτικῆς της. Ἀκόμα ὅμως κι ἀπὸ τὴν κυβερνητική σκοπιά, μιά τέτοια ἔγκριση θά εἶναι ἀχρηστῆ. Κανένας ἐργαζόμενος δέν θά πεισθεῖ νά ἀποδεχθεῖ τὴ μονόπλευρη λιτότητα ἐπειδὴ, ἂς πούμε, θά τὴν ἔχει προσυπογράψει καί ἡ ἡγετική ομάδα τῆς ΓΣΕΕ. Ἡ, γιὰ νά μιλήσουμε πιὸ ὠμά: ἂν ἡ κυβέρνησις ἐπιδιώκει νά περιορίσῃ τὶς ἀπεργίες μέ τό διάλογο, πρέπει νά συζητήσῃ μέ ἐκείνους πού πρωτοστατοῦν στίς ἐργατικές κινητοποιήσεις, καί ὄχι μέ ἐκείνους πού – στήν καλύτερη περίπτωση – ἐκδίδουν πλατωνικές φιλεργατικές διακηρύξεις. Πρόκειται γιὰ ἀπλὲς ἀλήθειες, πού ἡ ἐργοδοσία στή Δυτική Εὐρώπῃ τὶς ἔχει πιά καταλάβει.

Ἡ δική μας ἐργοδοσία – καί τό κράτος πού εἶναι στενά δεμένο μαζί της – κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ὅτι κάθε ἀνοιγμὰ πρὸς τὴν ἄλλη πλευρά, κάθε ἀναγνώριση δικαιώματος παρέμβασης σέ γνήσιους ἐκπροσώπους τῶν ἐργαζομένων, εἶναι καταστροφὴ. Ἀκόμα κι ἂν ἓνα τέτοιο ἀνοιγμὰ ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντα τῆς ἐργοδοσίας, ἀπορρίπτεται γιὰ λόγους «ἀρχῆς», ἐπειδὴ θεωρεῖται ὅτι δημιουργεῖ ρήγματα στήν κυριαρχία της. Ὁ πυρήνας αὐτῆς τῆς ἐργοδοτικῆς ἀντίληψης εἶναι σωστός: γι' αὐτὸ καί οἱ ἐργαζόμενοι ἐπιδιώκουν τό διάλογο καί

τὴ συμμετοχή. Τό συμπέρασμα ὅμως εἶναι λανθασμένο: ἡ ἐργοδοσία δέν θά μπορέσῃ τελικὰ νά ἀποφύγῃ τό γνήσιο διάλογο, γιατί θά τῆς τὸν ἐπιβάλουν καί τὰ δικά της συμφέροντα καί ἡ δύναμη τῶν ἐργαζομένων. Μακροπρόθεσμα, βέβαια, ἡ ἐργοδοσία θά βγῇ χαμένη, ἀλλὰ δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτε γι' αὐτό: αὕτῃ εἶναι ἡ «πονηριά τῆς ἱστορίας». (Ἡ, ἂν θέλετε, αὕτῃ εἶναι ἡ μοναδική «πονηριά» τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ: ἡ ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας καί τοῦ διαλόγου εὖνοι ἐλπίκα τοὺς ἐργαζόμενους, γι' αὐτὸ καί ἡ μάχη δίνεται σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τό μέτωπο).

Καί πάλι, στὰ Συμβούλια πού λειτουργοῦν στίς χώρες τῆς ΕΟΚ δέν παρουσιάζονται αὐτὰ τὰ προβλήματα. Ἡ ἐκπροσώπηση ὅλων τῶν συνδικαλιστικῶν τάσεων προβλέπεται ρητὰ στό Βέλγιο, στή Γαλλία, στήν Ἰταλία, στήν Ὁλλανδία, ἐνῶ πλήρως εἶναι ἡ ἐκπροσώπηση τῶν ἀγροτῶν. Τὰ πρόσωπα «εἰδικῶν γνώσεων καί πείρας» συχνὰ ἐπιλέγονται ὄχι ἀπὸ τὴν κυβέρνησις, ἀλλὰ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές (ἐργοδότες καί ἐργαζόμενους). Ἔτσι γίνεται στό Βέλγιο καί στό Λουξεμβούργο, ἐνῶ στήν Ὁλλανδία προβλέπεται ρητὰ ὅτι οἱ «εἰδικοί» πρέπει νά ἀντιπροσωπεύουν ὅλες τὶς ἀπόψεις. Στὴν Ἰταλία πάλι, οἱ περισσότεροι εἰδικοὶ ἐπιλέγονται ἀπὸ ἐπιστημονικοὺς φορεῖς ἢ κοινωνικὲς ὁργανώσεις.

γ) Ἐρχόμαστε τώρα στίς ἀρμοδιότητες τοῦ ἑλληνικοῦ ΣΚΟΠ. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 1 τῆς σχετικῆς πρωθυπουργικῆς ἀπόφασης, τό ΣΚΟΠ εἶναι «συμβουλευτικὸν ὄργανον τῆς Κυβερνήσεως» καί «ἐπεξεργάζεται τὰ ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἢ τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ παραπεμπόμενα εἰς αὐτὸ θέματα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν εἰς μέτρα ἢ προγράμματα σχετιζόμενα πρὸς τὴν οἰκονομικήν ἢ κοινωνικήν πολιτικήν τῆς χώρας, εἰσφέροντες ἐπ' αὐτῶν, ἡ γνωμοδοτεῖ κατόπιν σχετικῆς προτάσεως τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου» (Σ.Σ. τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ). Ἡ βασικὴ ἀδυναμία ἐδῶ εἶναι ὅτι τό ΣΚΟΠ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κυβέρνησις, πού ζητάει τὴ γνώμη του ἂν θέλῃ καί ὅποτε θέλῃ. Δέν θεσπίζεται καμιά σχέση τοῦ ΣΚΟΠ μέ τὴ Βουλὴ (ὅπως εἶχαν ζητήσει τὰ κόμματα τῆς ἀντιπολίτευσης), οὔτε αὐτὸ δίνεται τό δικαίωμα νά γνωμοδοτεῖ γιὰ ἓνα θέμα μέ δική του πρωτοβουλία. Δέν ἔχει δικαίωμα νά καταρτίζει

καί νά ὑποβάλλει στή Βουλή σχέδια νόμων· καί ὅλ' αὐτά μέσα στό γενικότερο πλαίσιο τῆς ἀπουσίας κάθε μορφῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργαζομένων στή διαδικασία τοῦ – οὐσιαστικά ἀνύπαρκτου – οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ, σέ τοπική, περιφερειακή, καί πανελλήνια κλίμακα. Φαίνεται ἐδῶ πῶς ἀντιμετωπίζει ἡ κυβέρνησις τό λαϊκό παράγοντα: δέν δίνει στό ΣΚΟΠ κάποια στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα, ὅχι ἐπειδή τό φοβόται (ἡ σύνθεσί του εἶναι ἐγγυημένα φιλοκυβερνητική), ἀλλά ἐπειδή δέν θέλει νά δημιουργήσει κάποιο «κακό προηγούμενο» γιά τό μέλλον.

Στίς χώρες τῆς ΕΟΚ (ἐκτός ἀπό τή Δανία καί τήν Ἀγγλία) τά Συμβούλια μποροῦν νά παίρνουν πρωτοβουλίες (ἀρκεῖ νά τό ζητήσουν μερικά μέλη, συνήθως λιγότερα ἀπό τά μισά). Ἐξάλλου, στό Βέλγιο καί στήν Ἰταλία εἶναι θεσμοθετημένη ἡ σχέση τῶν Συμβουλίων μέ τή Βουλή, στήν ὁποία μποροῦν νά ὑποβάλουν νομοσχέδια. Στή Γαλλία ἡ κυβέρνηση εἶναι ὑποχρεωμένη νά ζητάει τή γνώμη τοῦ Συμβουλίου γιά οἰκονομικά καί κοινωνικά νομοσχέδια.

δ) Ὑπάρχουν ὁρισμένες λεπτομέρειες στόν τρόπο λειτουργίας τοῦ ἑλληνικοῦ ΣΚΟΠ πού εἶναι ἀξιοπρόσεκτες, ἀν καί ἀγνοήθηκαν ἀπό τίς ἐφημερίδες. Συγκεκριμένα:

– Παντοκράτορας μέσα στό Συμβούλιο εἶναι ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι καί πρόεδρος τοῦ χωρὶς δικαίωμα ψήφου (Ἀρθρο 3 τῆς πρωθυπουργικῆς ἀπόφασης), καθορίζει χωρὶς νά ρωτᾷ κανέναν τήν ἡμερήσια διάταξη, τόν τρόπο καί τό χρόνο τῶν συνεδριάσεων (Ἀρθρο 4), συνιστᾷ ἐπιτροπές καί συντάσσει τόν κανονισμό λειτουργίας, πού πρέπει νά ἐγκριθεῖ ἀπό τά μέλη (Ἀρθρο 5), συγκροτεῖ τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΚΟΠ «μετά γνώμην» τῆς ὁλομέλειας καί εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς (Ἀρθρο 6), μπορεῖ νά καλεῖ (μόνο αὐτός) εἰδικούς στίς συνεδριάσεις τῆς ὁλομέλειας καί τῆς Ε.Ε. (Ἀρθρο 4 καί 8), καί, τέλος, ὁρίζει τόν προϊστάμενο καί τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ὑπηρεσίας Γραμματείας τοῦ ΣΚΟΠ (δηλαδή τό διοικητικό καί ἐπιστημονικό προσωπικό) (Ἀρθρο 9).

– Ἡ ὁλομέλεια τοῦ ΣΚΟΠ συνεδριάζει κάθε ἐξάμηνο, καί ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή κάθε μήνα· ἑκτακτες συνεδρι-

άσεις μπορεῖ νά συγκαλέσει μόνο ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ (Ἀρθρο 10).

– Οἱ συνεδριάσεις στεροῦνται δημοσιότητας (Ἀρθρο 10), δημοσιεύεται μόνο περίληψη τῶν πρακτικῶν μέ εὐθύνη τοῦ Γραμματέα (Ἀρθρο 9), ἐνῶ στίς γνωμοδοτήσεις (πού δέν διευκρινίζεται ἀν καί σέ ποιά μορφή θά δημοσιεύονται) περιέχεται καί ἡ γνώμη τῆς μειοψηφίας (Ἀρθρο 11).

– Οἱ ἀποφάσεις παίρνονται μέ ἀπλή πλειοψηφία τῶν παρόντων (Ἀρθρο 11).

Οἱ «λεπτομέρειες» αὐτές συμπληρῶνουν τήν εἰκόνα τῆς ἐξάρτησης τοῦ ΣΚΟΠ ἀπό τήν κυβέρνηση. Τό Συμβούλιο μοιάζει περισσότερο μέ κάποια ἀπό τίς πολλές «ὀμάδες ἐργασίας» πού λειτουργοῦν στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, παρά μέ ἐπίσημο βῆμα διαλόγου τῶν «παραγωγικῶν τάξεων τῆς χώρας» (ὅπως ἀρέσει στήν κυβέρνηση νά τίς ἀποκαλεῖ). Τά μέλη τοῦ Συμβουλίου δέν ἔχουν δικαίωμα νά ἐκλέγουν τόν πρόεδρό τους, νά ἀποφασίζουν τή σύγκληση συνεδριάσεων καί νά προτείνουν θέματα, νά καλοῦν εἰδικούς δικῆς τους ἐπιλογῆς, ἢ νά ἔχουν λόγο στή συγκρότηση τῆς Ὑπηρεσίας Γραμματείας! Αὐτό τό τελευταῖο ἔχει σημασία, γιατί ὁ ρόλος τῆς Γραμματείας εἶναι (ἢ μᾶλλον θά ἔπρεπε νά εἶναι) σοδαρός: νά μαζεύει καί νά ἐπεξεργάζεται στοιχεῖα, νά μελετᾷ συγκεκριμένα οἰκονομικά καί κοινωνικά προβλήματα, κλπ., λειτουργώντας ἔτσι ὡς ἐπιστημονικός σύμβουλος τοῦ ΣΚΟΠ. Στά Συμβούλια πού λειτουργοῦν στίς χώρες τῆς ΕΟΚ τά πράγματα εἶναι διαφορετικά:

– Μόνο στήν Ἀγγλία προεδρεῖ ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν. Στίς ὑπόλοιπες χώρες, ὁ πρόεδρος ἐκλέγεται ἀπό τό Συμβούλιο (συνήθως ὑπάρχει πρόνοια ὥστε ἐκπρόσωποι τῶν δύο ἢ τῶν τριῶν πλευρῶν νά ἐναλλάσσονται στίς θέσεις τοῦ προέδρου καί τῶν ἀντιπροέδρων), ἢ διορίζεται ἀπό τήν κυβέρνηση ὕστερα ἀπό συνεννοήσεις μέ τίς δύο πλευρές.

– Οἱ συνεδριάσεις εἶναι συχνές. Σέ τέσσερις χώρες (Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰρλανδία, Ὁλλανδία) γίνονται κάθε μήνα, στό Λουξεμβούργο δέκα φορές τό χρόνο, στό Βέλγιο καί στήν Ἰταλία τέσσερις φορές τό χρόνο, καί μόνο στή Δανία δύο φορές τό χρόνο. Ἐξάλλου, παντοῦ ὑπάρχουν οἱ ἐπιτροπές (ἀπό μέλη τῶν Συμβουλίων), πού συνεδριάζουν πολύ πιό τακτικά.

– Παντοῦ δίνεται πλατιά δημοσιότητα στή δουλειά τῶν Συμβουλίων. Στή Γαλλία ἐπιτρέπεται ἡ παρουσία δημοσιογράφων στίς συνεδριάσεις, ἐνῶ στήν Ὁλλανδία συνήθως μπορεῖ νά παραστεῖ καί τό κοινό. Στίς ἄλλες χώρες οἱ συνεδριάσεις δέν εἶναι δημόσιες, ἀλλά τά Συμβούλια ἐκδίδουν δικά τους δελτία, μελέτες, ἐτήσιες ἢ ἑξαμηνιαίες ἐκθέσεις, κλπ. Στή Γαλλία, οἱ γνωμοδοτήσεις δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα τῆς κυβερνήσεως. Γιά ὅλα αὐτά δέν γίνεται καν μνεῖα στήν ἰδρυτική ἀπόφαση τοῦ ἑλληνικοῦ ΣΚΟΠ.

Κλείνοντας αὐτή τήν καταγραφή ἀδυναμιῶν, σημειώνουμε ὅτι στό χώρο τῆς ΕΟΚ λειτουργεῖ καί ἡ λεγόμενη Οἰκονομική καί Κοινωνική Ἐπιτροπή (ΟΚΕ), πού ἀσχολεῖται μέ διάφορα προβλήματα σέ κοινοτικό (καί ὅχι ἐθνικό) επίπεδο. Ἡ Ἐπιτροπή αὐτή ἔχει ἐξελιχθεῖ – τουλάχιστον σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν οἰκονομική καί κοινωνική πολιτική – σ' ἓνα δεύτερο εὐρωπαϊκό κοινοβούλιο. Τό κύρος τῆς εἶναι μεγάλο καί ἡ γνωμοδοτήσί της ὑποχρεωτική γιά πολλά θέματα. Βέβαια, ὁ ρόλος τῆς δέν εἶναι ὅσο σημαντικός θά ἔπρεπε· καί γι' αὐτό ἡ ἐνίσχυσί της εἶναι ἀπαραίτητη στήν προοπτική τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τῶν κοινοτικῶν θεσμῶν. Πρέπει, ὅμως, ἀπό τώρα νά προσέξουμε κάτι. Στήν Ἐπιτροπή αὐτή θά ἐκπροσωπηθεῖ καί ἡ Ἑλλάδα. Ἀς ἀπαιτήσουν, λοιπόν, ἀπό τώρα οἱ δημοκρατικοί συνδικαλιστικοί φορεῖς νά μὴ ἐπαναληφθεῖ τό φιάσκο τοῦ ΣΚΟΠ: στήν ΟΚΕ πρέπει νά πάνε γνήσιοι ἐκπρόσωποι τῶν ἑλλήνων ἐργατῶν, ὑπαλλήλων καί ἀγροτῶν.

Ἄν ἔγινε φανερό ἀπό τά παραπάνω ὅτι τό ἑλληνικό ΣΚΟΠ ἐλάχιστη σχέση ἔχει μέ τά «ἀντίστοιχα» Συμβούλια στήν ΕΟΚ (καί, μ' αὐτή τήν ἔννοια, πραγματικά «δήλωσε ψεύτικο ὄνομα» ὅταν γεννήθηκε), θά ἔγινε ἐξίσου φανερό ποιές ἀλλαγές πρέπει νά γίνουν στή σύνθεση καί στή λειτουργία του. Συγκεκριμένα:

– Τό πρόβλημα τῆς σύνθεσης δέν μπορεῖ νά λυθεῖ ριζικά πρὶν ὀλοκληρωθεῖ ὁ ἐκδημοκρατισμός τῶν συνδικαλιστικῶν ὁργανώσεων τῶν ἐργατοῦπαλλήλων καί τῶν ἀγροτῶν. Ἀμεσα, μπορεῖ νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ ἐκπροσώπηση ὅλων τῶν τάσεων πού βρῖσκονται μέσα στή ΓΣΕΕ καί στήν ΠΑΣΕΓΕΣ, καθώς καί ἡ ἐκπροσώπηση

των εκτός ΓΣΕΕ μαζικών συνδικαλιστικών όμοσπονδιών, των δημοσίων υπαλλήλων, των αγροτικών συλλόγων, και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

— Οί ειδικοί πού μετέχουν στο ΣΚΟΠ πρέπει νά όρίζονται και από τίς τρεις πλευρές (κυβέρνηση, εργοδοσία, εργαζόμενους). Τό ίδιο νά γίνεται και γιά τό προσωπικό της Γραμματείας.

— Τό ΣΚΟΠ πρέπει νά είναι συμβουλευτικό όργανο και της Βουλής: νά γνωμοδοτεί γιά θέματα πού προτείνει ένας όρισμένος αριθμός βουλευτών και νά μπορεί νά καταθέτει προτάσεις νόμου. Πρέπει ή γνωμοδότησή του νά είναι υποχρεωτική, και ένας μικρός αριθμός μελών του νά μπορεί νά εισάγει θέματα γιά εξέταση. Τό ΣΚΟΠ πρέπει νά έχει μόνο διευρευνητικές και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, και όχι αποφασιστικές. Αύτές πρέπει νά μείνουν στή Βουλή.

— Τό κύριο πρόβλημα δέν είναι άν πρόεδρος του ΣΚΟΠ θά είναι ό ύπουργός Συντονισμού ή κάποια άλλη προσωπικότητα (έκλεγμένη ή διορισμένη). Έκείνο πού έχει σημασία είναι νά περιοριστούν στο έλάχιστο οι ύπερεξουσίες του προέδρου, και νά δοθούν στοιχειώδη δικαιώματα στα μέλη (γιά τή σύγκληση των συνεδριάσεων, τήν ήμερήσια διάταξη, τήν πρόσκληση ειδικών, τήν έκλογή της Ε.Ε. κλπ.).

— Οί συνεδριάσεις πρέπει νά γίνονται τουλάχιστον κάθε μήνα και νά μίν είναι κλειστές. Οί γνωμοδοτήσεις πρέπει νά δημοσιεύονται ολόκληρες (μαζί με τή γνώμη της μειοψηφίας — ή τών μειοψηφιών). Τό ΣΚΟΠ πρέπει ν' άποκτήσει στοιχειώδη έκδοτικό μηχανισμό (έκδοση μηνιαίου δελτίου με τά πρακτικά των συζητήσεων, έκδοση μελετών, κλπ.).

— Η λειτουργία του ΣΚΟΠ πρέπει νά κατοχυρωθεί με νόμο πού θά ψηφίσει ή Βουλή. Η σχετική συζήτηση πρέπει νά αποτελέσει τήν άφορμή γιά μιά συζήτηση του θέματος σέ βάθος. Στο μεταξύ θά έπρεπε οι έλληνικές συνδικαλιστικές όργανώσεις νά έρθουν σέ έπαφή με τίς αντίστοιχες δυτικοευρωπαϊκές, γιά νά πληροφορηθούν τίς θέσεις τους γιά τή λειτουργία των Συμβουλών στις χώρες τους.

●  
Προτάσεις σάν τίς παραπάνω δείχνουν τήν κατεύθυνση γιά νά μετατραπεί τό ΣΚΟΠ από κακοφτιαγμένο έξάρτημα

του μηχανισμού της κυβερνητικής προπαγάνδας σέ πραγματικό χώρο διαλόγου ανάμεσα στους εργαζόμενους, τήν εργοδοσία και τό κράτος. Η πολυπλοκότητα και ή κρισιμότητα των σημερινών οικονομικών προβλημάτων κάνει αυτό τό διάλογο άπαραίτητο, και είναι προς τό συμφέρον των εργαζομένων νά τόν έπιδάλουν στήν άρτηριοσκληρωτική εργοδοσία μας. Όχι γιά νά πάρει ό διάλογος τή θέση των ταξικών συγκρούσεων, αλλά γιά νά διεξάγονται οι διεκδικητικοί άγώνες από καλύτερες θέσεις. Ό άνοιχτός δημοκρατικός διάλογος θά φέρει τήν «κοινή γνώμη» στο πλευρό των εργαζομένων (πράγμα πού δέν έπιτυγχάνεται πάντοτε σήμερα), δυναμώνοντας έτσι τή διαπραγματευτική δύναμη των τελευταίων. Αυτό σημαίνει ότι μερικά αίτήματα θά μπορούν νά κερδίζονται χωρίς καταφυγή στις έσχατες μορφές πάλης, ή πιό σύντομα και με λιγότερες θυσίες άπ' ό,τι άλλως.

#### ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Α. Τό ιστορικό του ΣΚΟΠ: Τό αρχικό κυβερνητικό σχέδιο Συντάγματος έχει δημοσιευθεί (μαζί με τό άντισχέδιο του ΚΚΕ έσωτερικού) στήν *Κομμουνιστική Θεωρία και Πολιτική*, άρ. 1, Μάρτης 1975. Στή συζήτηση γιά τό Σύνταγμα αναφέρονται τά δύο άρθρα του 'Αντ. Καλαμάρας: «Όργανώθηκε τό συμβούλιο των "τάξεων"» και «Τό ιστορικό του ΣΚΟΠ», στήν *Έλευθεροτυπία* (23.4.78). Η ίδρυση του ΣΚΟΠ έξαγγέλθηκε από τήν κυβέρνηση και δημοσιεύθηκε στή *Ναυτεμπορική* (14.2.78), ενώ τό κλήρες κείμενο της πρωθυπουργικής άπόφασης πού ρυθμίζει τά σχετικά με τή λειτουργία του Συμβουλίου δημοσιεύθηκε στο *Έξέπρεξ* (24.6.78). Η άπόφαση αυτή στηρίχθηκε στο Νόμο 400/76 (ΦΕΚ, τεύχος Α, άρ. 203, 3.8.76). Ρεπορτάζ γιά τήν έναρκτηρια συνεδρίαση δημοσίευσαν οι έφημερίδες στις 28.6.78. Βιογραφικά σημειώματα των σημερινών μελών του ΣΚΟΠ, καθώς και σύντομες δηλώσεις τους γιά τό πώς βλέπουν τό θεσμό, δημοσιεύθηκαν στή στήλη «Πρόσωπα στήν οικονομία» της έφημερίδας *Έξέπρεξ* (18.6.78, 21.6.78, 22.6.78 και 9.7.78).

Β. Τά Συμβούλια στις χώρες της ΕΟΚ: Όλα τά στοιχεία γιά τή σύνθεση, τίς αρμοδιότητες, και τόν τρόπο λειτουργίας των «έντιστοιχων» με τό ΣΚΟΠ Συμβουλών στις χώρες της ΕΟΚ προέρχονται από τήν πολυγραφημένη μελέτη της Οικονομικής και Κοινωνικής Έπιτροπής (Economic and Social Committee) της ΕΟΚ, *The Consultation Machinery of the Community: Economic and Social Consultative Councils in the Member States of the European Communities and the Economic and Social Committee*, Βρυξέλλες, Δεκέμβρης 1976 (αριθμός έκδοσης R/CES 124/77 ha). Γιά τήν ίδια τήν Οικονομική και Κοινωνική Έπιτροπή των Έυρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΟΚΕ), κατατοπιστικό είναι τό τρίπτυχο πού έχει εκδώσει τό Γραφείο Πληροφοριών της ΕΟΚ στήν Αθήνα. Έπίσης, στο Δελτίο κοινοτικών πληροφοριών *Εφράπη* (1.7.78) δημοσιεύθηκε συνέντευξη του γενικού γραμματέα της ΟΚΕ κ. *Dallo Delteil* με θέμα «Ό ρόλος και οι αρμοδιότητες της ΟΚΕ της ΕΟΚ και ή θέση της Έλλάδας».

Γ. Η έπίσκεψη αντιπροσωπείας της ΟΚΕ της ΕΟΚ στήν Έλλάδα: Γιά τήν έπίσκεψη της αντιπροσωπείας αυτής τό Μάρτη του 1978, ύπάρχει αναλυτικό ρεπορτάζ στή *Ναυτεμπορική* (21.3.78), όπου δημοσιεύεται και τό πλήρες κείμενο του έρωτηματολογίου πού ύποβλήθηκε στήν έλληνική κυβέρνηση, με τίτλο: «Διερευνώνται οι δυνατότητες έφαρμογής στήν Έλλάδα της κοινοτικής, εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας». Άποκαλυπτικό είναι και τό άρθρο του Β. Τζαννετάκου στο *Βήμα* (30.4.78) με τίτλο «Έκδηλα τά στοιχεία άνωρμότητας στο έλληνικό συνδικαλιστικό κίνημα: Διαπιστώσεις έπιτροπής της Κοινής Άγοράς». Άναφορές στις διαπιστώσεις του έρωτηματολογίου της ΟΚΕ έχουν γίνει και στή Βουλή, από τόν Α. Κύρου (*Πρακτικά Βουλής*, 22.3.78, σελ. 1926) και τόν Στ. Παπαθεμελή (*Πρακτικά Βουλής*, 26.5.78, σελ. 3531). Στόν τελευταίο άπάντησε ό ύπουργός Έργασίας (*Πρακτικά Βουλής*, 26.5.78, σελ. 3536). Δηλώσεις του κ. Λουέτ, διευθυντή της ΟΚΕ, γιά τήν ίδρυση του ΣΚΟΠ δημοσιεύθηκαν στή *Ναυτεμπορική* (22.3.78).

Δ. Άπόψεις γιά τό ΣΚΟΠ: Με τίτλο «ΣΚΟΠ: Τί είναι και τί θά έπρεπε νά είναι...» δημοσιεύθηκαν στα *Νέα* (29.6.78) συνεντεύξεις των Α. Παπανδρέου, Ι. Ζίγη, Μπ. Δρακόπουλου, Η. Ήλιου. Στήν Αθήν δημοσιεύθηκαν άρθρα του Α. Κωστή («ΣΚΟΠ: Όργανο ταξικής συνεργασίας τό θέλει ή κυβέρνηση», 29.6.78), και του Β. Νεφελέως («Η όργανωμένη εργατική τάξη και τό ΣΚΟΠ», 9.7.78), καθώς και άνακόινωση του ΑΕΜ σχετικά με τή μη συμμετοχή εκπροσώπων της αντιπολίτευσης στο Συμβούλιο (2.7.78). Στο *Ριζοσπάστη* (2.7.78) δημοσιεύθηκε σχόλιο της έφημερίδας («Περί ΣΚΟΠ») και άρθρο-ρεπορτάζ της Μ. *Εφ'εργασίας* («Οί ύμνητές της "συνεργασίας των τάξεων"»). Σέ κύριο άρθρο της *Καθημερινής* (2.7.78), με τίτλο «Συνθήματα και πραγματικότητες», έπιχειρήθηκε άπάντηση στις επικρίσεις των διαφόρων κομμάτων της αντιπολίτευσης.